

KIS FURCSÁK

Vajjon ki volt az, aki a több jót tette? Aki a konok akarat merev támasztékain kemény robotban szolgálta az embereket, éjt-napot a felelősség páncélzatában viaskodva?

Avagy talán a gondolatok csillogó bukfenceinek hőse, aki pazarolva bánik az idővel és véletlenül vett ki izzó kráteréből azt a néhány gondolatot, amely ezekben ébreszti fel a jószág és igazság szomját?

Ki tudja a helyes mértéket? Talán a Janus-arc?

≡

Belső áldozat kell barátságban, szerelemben is. Nem az, ami külső és kétes őszinteségű is lehet. Mikor ilyen nagy dolgok fejlődnek ki emberek között, a magatartás menetét mindegyiknek változtatni kell. Nagy halmaz van az emberben rossz szokásokból, feledékenységből és abból a gondolatból, hogy a hűséget önkényesen értelmezzük. Emberek közötti érzelmi kapcsolat-hoz meg kell magunkat tisztítani: gátló, kiküszöbölő vonásoktól, amelyek a magányt őrzik bennünk féltékenyen. Ugyis marad még sok, legalább szándék legyen!

≡

Nem kincs a fa: s eddig hiába köpdösték a favágók hagyományos lépcsőjüket. S ma megrágták: érték-ké tette a nincs. — Kesztyűben és kemény kalapban sem szégyellte a szomszéd háztulajdonos, hogy saját maga segítsen tolni a kocsit, amelyen fája érkezik. Szimmetrikus kép: a házmester elől, ő pedig tolja. Társadalmi kiegyenlítődés? Ugy gondolom, a lóláb kirívóbb: a matéria még vadabb ösztöne csimpaszkodik a békülés látszatára.

≡

Kerestem magamban valami eredeti, valami különös érzelmet; új év jön. A szilveszteri búcsúhoz valami meghatódottságot, valami ünnepélyességet akartam. És semmit sem éreztem, semmi különöst. Kodály Te Deumát hallgattam: a rádió is nekem segített; minél határtalanabbá lenni! Az esztendő érzelméi — az ó s az új — holtan máskáltak bennem: nem is tudtam rójuk. Sziporka volt minden csupán. Csak az Örök lendülete élt bennem, mint a Te Deum forró hangjai-kezeiben a hála az Isten felé.

≡

A szellemeskedésnél mindent egyformán használj: itt a kaméleon fegyverek a legértékesebbek. Szerény légy és pimaszul öntudatos, csupa alázat és góg, majd buta, de már kezében a fölényesség kártyájával. — A szellemes ember művész, aki ha jól játszik, sikert ér. Mert ha nem, azt mondják buta, kiskaliberű. Hiszen csak a játék után ítélnék; csupán te tudod: ki vagy. És ha te sem? Akkor illuzióból élsz: ez is szellemesség, mert légvár. Az okosok bukfencet csinálnak és illuziókat is. Nem jobb a nem túlságos okosoknak? Nekik csak egyemeletes légvárak van. Ha kettő dül össze, mégis nagyobbát sújt. —

≡

Érdekes szokás, hogy az európai rádióállomások legtöbbje a saját nemzeti himnusz vagy dala néhány akkordját használja szüntelenül. — Nemrég olvastam Tagore egyik könyvét a nacionalizmusról. Ő a kívülálló szemével néz bennünket: elítéli ezt a bátyázó, marakodó tudatot, a nemzetek önzését, ami határtalanul elfajult. Most a levegő is tele van vele. Vajjon melyik rádióállomás adja le az emberiség szünetjelét?

≡

Érdekes, hogy legjobban azok ellen a dolgok ellen tiltakozunk, amelyeknek magunk is hívei voltunk valamikor. Miért ez a hevesség? Önmagunkat a legnehezebb meggyőzni?

≡

A kényes kérdések előkerülésénél alkalmazott attitűdről valamit. Némileg kultúrált emberek képesek csak rá. De ez nem az agyba felhalmozott kultúra, hanem a léleké: olyan tartalom, amely határtalan finomságot mutat és mégis erős, mert tartani tudja magát.

≡

Utálatos, banális dolgokat mondunk néha, s az emberek jók hozzánk és hisznek: azt mondják, nagy dolgok vannak mögötte, de ők nem értik. És ilyenkor mi halk, befelé merész könnyeket sírunk és fájva riad a háttrincünk, mint kámasz gyermekeké, akik először révülnek bele a hálószoba titkaiba. — Ezekből a könnyekből gyűlik össze talán bennünk valami egészen emberi magatartás, amelyért tisztelni fognak és nagy-nak nevezni.

Ma csak egyszer mentem végig az utcán. Cigaret-tát tartottam a kezemben és a fejem mereven állt nyakamon, mint gögös szoboré. Egy asszonnal találkoztam, akinek arca, mint felszántott föld, barázdás és mellette ment a férje: sánta meg vak. A kezében egy villanylámpát tartott, amelyeneket az éjjeliszekrényekben látunk, — és egyenesen ment az úton. —

≡

Talán egyszer később — vagy soha — meg tudom magyarázni a cigaretta jelentését. Micsoda és mennyi: semmi vagy valami? Olyan halk füst; néha elmosott tónusú acélkéket játszik. És éles: a torkomon végigkarmol, mint kieresztett körmű macska.

Nem tudom, mit becsüljek inkább: az ingatag egyenességű füstöt, vagy a tompa tüzet? Annyira félénk, de annyira erős! Nincs lángja, csak izzik, de tudna felpezsdülni is. Csak próbálnám idegen papírhoz érinteni!

≡

Mindig csak gondolat marad bennem: áldozat-e az ember, vagy a többiekén vihógó szabadakarát? A választ úgy keresem, hogy meg se találom. Jobbra nézek, igent mondok és ha balra, hát nemet. Tudom, hogy nem a tekintetemtől függ az egész, hiszen ha már nem nézem, akkor is több mint egy pusztá bogarakodás: emberi létünk kifecamodása.

Hordom pedig én is azt a furcsa hátizsákot, azt az érdekes szövevényt, ami a szakadt ingek, vasalatlan ruhák és pettyes nyakkendők rémeit emeli rám. Ösztöneimben él a csinos öltözet-ruha símogatása és a cipő tükörfelületének csillogása; szeretném ha visszaadná az emberek arcát, mikor velük beszélek. Mi ez, mi ez?

— És a havasok pásztorai a more hallgatás, a mindent mozdulatlanul mutató szfinks? Mit mondjak, amikor őt nézem? Tej- és trágyaszagú kabátján hemzsegnek a legyek. Félig rohadt, nagy sárga fogai bajusza szélét harapdálják, amelyen öklömnyi bögöly ül. Csendélet ez, valami ősi béke emléke? A kérdésre az öreg ruszin nyaladzósan felröhög és karikásostorával végig vág magán. A legyek felrebbennek, hogy visszatérhesenek, ha visszaáll az ősi mozdulatlanság, az áldozati nem.

Talán ennyi az egész: egy ostorlegyintés? Vagy annyi se: a legyek visszatelepednek?

≡

Az imbolygás sokszor kísért bennünket: valami régi atavizmus? Talán a föld is ugrásokkal indult mindig, mint a villamos. És ma már a hideg úr kicsiszolta vad vágyait és szelídségre tanította, hogy nagy becsben tartsa a hátán hurcolt utasokat? Tanulékony volt a föld, vagy rakoncátlan? A villamost úgy látom senki sem tanítja: lecke a nehézkedési törvény vagy az se. Talán Newton segítene.

Lehet, hogy sem a földben, sem a villamosban nincs hiba; csak a kalauzok hibásak. Alighogy felszállunk, indul a kocsis. Az emberek pedig az indulás pátozától megszedülnek: egymás karjaiba hullanak.

≡

Uj dolgokat akarsz? Néha csodálom, hogy mennyire újat akar ifjone titán: hogy-hogy, hisz én is így teszek: titánkodom. Ha ezt megmondom, talán már javulás? Pedig anyagból építünk: ha műveltség nincs, közhelyeket kalapálsz. A formálás ilyenkor a lényeg: ha az sántikál: csapnivaló vagy.

≡

Ne mondjak olyat, amit már más mondott? Akkor kevés új marad számomra! Önálló gondolkodásra törekedjétek? — Folyton azt csinálom. Miért hát mindez? Az itt a kérdés: felérem-e amit más mondott; ha lényege enyém, használhatom. A műveltség nem szorgalom, illetve nemesak az, hanem önállóság. Aki műveletlenül buta, művelten is az marad! Mégis: az önállóban többet ér, aki művelt, mint aki nem. Az első többre épít: színesebb, a második hamar kimerül: átlag dolgoknál reked meg.

≡

A szavak szépségében lankatag táncokra rejtem el magam. A nagy őszökben hulló levelek hervadt játéka ez? — Nyugodva pihenek bennük: olyan egy-egy szó tüneteg megvillanása, mint szóke, tavaszi szélben —

sodró víz fölött — rózsaszín virágos ág. Szép! Szép és sok. Szép, mert esendül, mert harsogó beszéde ninesen.

≡

Kavar? — Kever? — Két mélyhang és két magas. Versedben használtad barátom: látom, többször is átjavítottad. Egyszer két a, másszor két e. — Melyik is? — Kavar? — Szélesen mély mozdulatokat érzek, tűnődön nagy gesztusokat s az abban gazdag öblösségek fellüktető ritmusát. — Kever? — Anyámra gondolok: kis lábokában keveri be a rántást és a munka mosolygó, aprón kocogó hangokat ad.

≡

Sok élményt szedtem össze a trafikban. Mindig érdekes a kiszolgáló ember. Ilyenkor erkölcsi nagyságáról vizsgázik. Tegyük hozzá el nem használt energiáiról. Ezek az emberek (a legtöbbjük) nem reggeli fürdők után érkeznek ide. Sok közöttük roncs.

Nem tudok haragos lenni rájuk, pedig némelyik mereven elutasít. A hangja, mint a túske. Éppen hajszálhija, hogy nem sziszegnek. Máskor szeretném ölbe ragadni, aki ilyen visszataszítóan szolgál ki; mennyi seb lehet szegényben, ha ennyire érzéketlen!

A szomszéd-utcait sokszor látogatom. Verset is írtam róla. Különös, örök elterpeszkedés uralkodik rajta.

Bemegyek. Én hetykén, ő esendesen köszön. A sapkáját feljebb billenti, elnyom egy ásitást.

— Kérek három Gerlét.

— Három Gerlét? Három kiesi, jó pofa Gerlét?

Kotorász a dobozban. Hol sikerül elsőre három, hol négy vagy csak kettő.

Az ára huszonegy fillér. Ma-napság talán az ördögnek sincs egy fillérése. Leteszek huszonkettőt. Igaz, nehezen tanultam meg a bagók árát. Iszonyú sokszor elkérdeztem, még valahogy észbevettem. Most már tudom.

Azóta becsül az öreg. Összenézünk és mosolygunk. Ismerjük az Állam esínyeit: az árakat. Hát nem nevetség? Mi csak mosolygunk. Ő is, én is.

≡

Érdekes; aki a börtönben ül, didereg és vacog: — a gondolat teszi ezt vele, aki ráébresztette a börtönre. És akik kívül vannak, bero-hanni akarnak hozzá, mintha nem lát-nák a falakat. A börtönben ülő tudja, hogy már csak nyugalom és eszmélés segít: didergő öröm fut rajta végig. A fájdalom kielégülése ez. Kint? Nem ismerik a törvényeket. Olyat akarnak, amit nem lehet s a börtönben ülőnek vérzik a szíve: — érzi a keserves koppanásokat a falon és befelé néha lecsordul a könnyének néhány szerény cseppje.

— Koczkás —